

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2025. gada 18. jūnijā

Nr. 206

Saeimas Prezidijam

Latvijas publiskā sektora rīcībā ir liels datu apjoms – apmēram 700 valsts informācijas sistēmu. Tas ir nozīmīgs resurss, lai pieņemtu labākus lēmumus nozaru attīstībai un kvalitatīvākai pakalpojumu īstenošanai. Politikas plānošanai un analītikai bieži ir nepieciešams savietot un analizēt datus no dažādām valsts informācijas sistēmām, lai iegūtu pilnvērtīgāku un precīzāku izpratni par situāciju, tendencēm un izaicinājumiem.

Jāuzsver, ka iestādes ir tiesīgas apstrādāt un izmantot tās rīcībā esošos datus tikai tiem mērķiem, kuriem šie dati ir iegūti, un mērķiem, kuri ir noteikti iestādes pamatfunkcijās. Esošais regulējums neparedz iespējas apvienot dažādu nozaru datus, tādēļ ne datu pārzinis, ne kāda cita iestāde nevar atkārtoti izmantot jau no iedzīvotājiem un uzņēmējiem iegūto informāciju, lai veiktu izpēti par sniegtajiem pakalpojumiem, veiktu padziļinātu pētniecību vai plānotu nozares politiku. Turklāt datu apmaiņa starp iestādēm ir ļoti birokrātiska – smagnēja, lēna un balstīta daudzās starpresoru vienošanās un sadarbības līgumos.

Nepieciešamību efektīvāk izmantot valsts rīcībā esošos datus uzsvēra uzņēmumu pārstāvji Valsts konkurētspējas komisijas 2024. gadā veiktajā pētījumā par konkurētspēju un uzņēmējdarbības vidi. Arī Valsts kontrole 2017. gada revīzijā uzsvēra, ka atsevišķās nozarēs iedzīvotāji joprojām pilda “kurjera funkciju”, manuāli pārsūtot informāciju starp iestādēm.

Tādēļ, pēc Valsts konkurētspējas komisijas iniciatīvas, saredzu iespēju piedāvāt grozījumu Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Grozījumi piedāvā noteikt trīs jaunus nolūkus datu apstrādei, proti, politikas plānošanai, pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai, kā arī pētniecībai un inovācijām. Tāpat grozījumi piedāvā stiprināt Centrālo statistikas pārvaldi kā “vienas pieturas punktu” valsts informācijas sistēmās esošās informācijas apstrādei un savietošanai. Tādējādi tiks ne tikai veicināta datu atkalizmantošana valsts pārvaldē un stiprināta starpnozaru datu analītika publiskajā pārvaldē, bet tiks arī sniegts ieguldījums administratīvā sloga mazināšanā.

Nemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 65. pantu pagodinos Jums nosūtīt izskatīšanai likumprojektu “Grozījums Valsts pārvaldes iekārtas likumā”.

Pielikumā:

1. Likumprojekts uz 2 lp.
2. Likumprojekta anotācija uz 4 lp.

Cieņā

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs

Grozījums Valsts pārvaldes iekārtas likumā

Izdarīt Valsts pārvaldes iekārtas likumā (Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 2002, 14. nr.; 2008, 14. nr.; 2009, 9., 14. nr.; Latvijas Vēstnesis, 2010, 82. nr.; 2015, 222. nr.; 2016, 100. nr.; 2017, 236. nr.; 2021, 32. nr.; 2022, 240.A nr.; 2024, 3., 230. nr.) šādu grozījumu:

Papildināt likumu ar 11.¹ pantu šādā redakcijā:

“11.¹ pants. Informācijas apmaiņa starp iestādēm

(1) Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk – Statistikas pārvalde) uztur drošu informācijas apstrādes vidi, kuru izmanto valsts informācijas sistēmās esošās informācijas, tai skaitā personas datu, apstrādei:

- 1) valsts un reģionālās politikas plānošanai un ietekmes novērtējumu izstrādei, preventīvu nozares risku identificēšanai un analīzei;
- 2) pakalpojumu sniegšanai un pieejamības uzlabošanai, kā arī to kvalitātes uzlabošanai un efektivitātes analīzei;
- 3) sabiedrības informēšanai, pētniecības un inovāciju projektu īstenošanai.

(2) Iestādes var izmantot Statistikas pārvaldes uzturēto drošās informācijas apstrādes vidi šā panta pirmajā daļā noteikto mērķu īstenošanai. Statistikas pārvalde konsultē iestādes, kā arī izvērtē informācijas pieprasījuma pamatojumu un lemj par piekļuvi informācijai.

(3) Iestādēm ir pienākums pēc Statistikas pārvaldes lūguma nodot tai valsts informācijas sistēmās esošo informāciju.

(4) Iestādes ir datu pārziņi pašu veidotajiem datu reģistriem. Statistikas pārvalde ir datu pārzinis pašu veidotajām datu kopām, tai skaitā, kas izveidotas no citu iestāžu reģistriem.

(5) Datu valsts inspekcija ne retāk kā reizi trijos gados veic personas datu apstrādes revīziju Statistikas pārvaldes drošās informācijas apstrādes vidē.”

Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs

Likumprojekta “Grozījums Valsts pārvaldes iekārtas likumā” anotācija

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs

Kvalitatīvi publiskie dati ir kvalitatīvas politikas plānošanas un pakalpojumu pilnveides pamats. Latvijas valsts pārvaldes rīcībā ir liels datu apjoms – ir aptuveni 700 valsts informācijas sistēmas, kas veido vienotu publiskās pārvaldes informācijas telpu. Tajās ietvertā informācija tiek izmantota valsts un pašvaldību funkciju izpildei, turklāt politikas plānošanai un analītikai bieži ir nepieciešams savietot un analizēt datus no dažādām valsts informācijas sistēmām, lai iegūtu pilnvērtīgāku un precīzāku izpratni par situāciju, tendencēm un izaicinājumiem.

Informācijas apmaiņu valsts pārvaldes iestāžu starpā regulē Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta astotā daļa. Tā noteic, ka “[v]alsts pārvaldi organizē pēc iespējas ērti un pieejami privātpersonai. Ja informācija, kura nepieciešama pārvaldes lēmuma pieņemšanai, kas regulē publiski tiesiskās attiecības ar privātpersonu, ir citas institūcijas rīcībā, iestāde to iegūst pati, nevis pieprasa no privātpersonas”. Tāpat informācijas apmaiņu starp valsts pārvaldes iestādēm regulē Administratīvā procesa likuma 59. panta otrā daļa, Ministru kabineta 2017. gada 4. jūlija noteikumu Nr. 402 “Valsts pārvaldes e-pakalpojumu noteikumi” 10. punkts un Ministru kabineta 2016. gada 14. jūnija noteikumu Nr. 374 “Valsts informācijas sistēmu savietotāja noteikumi” 8. punkts. Informācijas apmaiņai starp valsts pārvaldes iestādēm ir izveidotas aptuveni 347 informācijas apmaiņas vienošanās (Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas aptauja 2024. gada rudenī).

Lai resursi tiktu izmantoti lietderīgi, informācijas, tostarp datu, kas var ietvert arī personu datus, ieguvei būtu jānotiek vienreiz, savukārt šīs informācijas apmaiņai starp valsts iestādēm jābūt operatīvai, izvairoties no situācijām, kad dažādas iestādes lūdz no iedzīvotājiem vai uzņēmumiem identisku informāciju. Diemžēl dažādu nozaru datu savietošana praksē ir smagnēja un laikietilpīga, īpaši gadījumos, kad tas skar personas datu apstrādi. Nedarbojas “vienas pieturas punkta” pieeja vairāku iestāžu rīcībā esošu datu savietošanai un starpnozaru datu analītikas uzdevumu veikšanai. Tāpat spēkā esošais regulējums par informācijas apmaiņu starp valsts pārvaldes iestādēm nerisina situācijas, kad datus būtu nepieciešams izmantot citam mērķim, kas atšķiras no to sākotnējā ieguves nolūka, vai kad paredzēts apvienot datus no vairākām iestādēm. Tas ierobežo iespējas pilnvērtīgi izmantot datu potenciālu analītikai, politikas veidošanai un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai.

Valsts konkurētspējas komisija 2024. gadā veica pētījumu “Latvijas lielie eksportējošie un inovatīvie uzņēmumi par konkurētspēju un uzņēmējdarbības vidi”. Tā ietvaros uzņēmēji uzsvēra nepieciešamību mazināt atkārtotus un vienādus informācijas pieprasījumus no dažādām valsts pārvaldes iestādēm, kā arī uzsvēra nepieciešamību izmantot valsts rīcībā esošos datus padziļinātākai politikas analīzei, lai uzlabotu sniegumu.

Līdzīgus jautājumus jau 2017. gadā savā revīzijā aktualizēja Valsts kontrole. Tā konstatēja, ka, lai gan kopumā pastāv laba sadarbība datu izmantošanas jomā, atsevišķās nozarēs joprojām iedzīvotāji pilda “kurjera funkciju”, manuāli pārsūtot informāciju starp iestādēm.

Nemot vērā Valsts konkurētspējas komisijas ierosinājumu, likumprojekts piedāvā grozīt Valsts pārvaldes iekārtas likumu, lai veicinātu datu atkalizmantošanu valsts pārvaldē. Lai sasniegtu šo mērķi, likumprojekts piedāvā divus jauninājumus. Pirmkārt, likumprojektā piedāvāts noteikt papildu nolūkus valsts informācijas sistēmās esošās informācijas, tai skaitā personas datu, izmantošanai. Proti, šī informācija varētu tikt izmantota ne tikai tiem nolūkiem, kuriem tā ir vākta iestāžu funkciju veikšanai, bet arī, lai (1) veiktu politikas plānošanu un ietekmes novērtēšanu, analizētu situāciju un riskus nozarē, (2) efektīvā veidā sniegtu valsts pakalpojumus vai (3) veicinātu inovāciju ieviešanu un attīstību valsts pārvaldē.

Otrkārt, likumprojekts piedāvā stiprināt Centrālo statistikas pārvaldi (turpmāk – Statistikas pārvalde) kā “vienas pieturas punktu” valsts informācijas sistēmās esošās informācijas, tai skaitā personu datu, apstrādei un savietošanai, ja kādai valsts pārvaldes iestādei tas ir pamatoti nepieciešams. Ja iestādes informācijas pieprasījums ir pamatots, likumprojekts nosaka pienākumu iestādēm, kas ir attiecīgo valsts informācijas sistēmu datu pārziņi, to nodot Statistikas pārvaldei datu tālākai apstrādei. Minētā datu apstrāde Statistikas pārvaldei jāveic drošā informācijas apstrādes vidē, kā arī jānodrošina atbilstošs konsultatīvs atbalsts valsts iestādēm [starpnozaru] datu analītikas, datu kvalitātes un apstrādes jautājumos. Statistikas pārvaldei ir tiesības veidot arī jaunas datu kopas no citu valsts iestāžu reģistru datiem.

Likumprojekts papildina, taču neaizstāj pašreizējo kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes saskaņā ar savstarpēju vienošanos apmainās ar informāciju savu funkciju veikšanai. Tas nozīmē, ka iestādes, kurām savstarpējo vienošanos ietvaros notiek regulāra un efektīva informācijas apmaiņa, šo kārtību varēs saglabāt. Vienlaikus iestādēm būs iespēja izvēlēties šīs darbības nodot Statistikas pārvaldei, izmantojot jau esošās informācijas apmaiņas sistēmas, piemēram, Datu izplatīšanas un pārvaldības platformu (DAGR) un citas, neveidojot jaunus tehniskos risinājumus.

Likumprojekta regulējums neattiecas un nemaina kārtību, kādā tiek apstrādāti īpašu kategoriju personas dati (“sensitīvie dati”), kuru apstrādi un piekļuves tiesību ierobežojumus nosaka nozaru likumi, tostarp attiecībā uz veselības un sodāmības datiem. Tāpat likumprojekts neskar apmaiņu ar informāciju, kurai speciālajos likumos noteikti piekļuves ierobežojumi. Jāuzsver, ka likumprojektā piedāvātās informācijas apmaiņas ietvaros iestāde Statistikas pārvaldei sniedz tos datus, ko tā savu funkciju ietvaros rada un apstrādā. Proti, šī prasība neattiektos, piemēram, uz datiem, kuru tālāku nodošanu liedz Latvijas starptautiskās saistības.

Likumprojektā noteikto valsts informācijas sistēmu datu apstrādes un koordinācijas funkciju Statistikas pārvalde nodala no tās funkcijas nodrošināt oficiālo statistiku, kā arī datu apstrādē ievēro citos normatīvajos aktos noteiktās prasības, tostarp prasību ievērot datu minimizēšanas principu un prasību nodrošināt datu piekļuves un apstrādes procedūras, kas garantē drošu, likumīgu un godprātīgu datu apstrādi.

Datu apstrādes procedūru un piemērošanas prakses uzraudzībai likumprojekts paredz, ka Datu valsts inspekcija ne retāk kā reizi trijos gados veic personas datu apstrādes revīziju Statistikas pārvaldes drošās informācijas apstrādes vidē.

Par datu aizsardzības nosacījumu ievērošanu būs atbildīga Statistikas pārvalde, tādējādi likumprojekts samazinās birokrātisko slogu, jo valsts iestādes varēs ietaupīt laiku un resursus, kas nepieciešami savstarpējo vienošanos noslēgšanai, uzturēšanai un grozīšanai. Tāpat iestādes būs atbildīgas tikai par savu datu uzturēšanu, savukārt datu analīzes funkciju tās varēs nodot Statistikas pārvaldei, ietaupot noteiktai datu apstrādei (piemēram, datu apkopošanai, anonimizēšanai, strukturēšanai u.c.) nepieciešamos līdzekļus.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību

Likumprojekts pozitīvi ietekmēs sabiedrības un tautsaimniecības attīstību. Uzlabojoties datu analīzes kvalitātei, ko veicinās datu atkārtota izmantošana valsts pārvaldes ietvaros, tiks nodrošinātas labākas iespējas politikas plānošanai, valsts un pašvaldību sniegto pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanai, kā arī sabiedrības informētības, pētniecības un inovāciju attīstībai publiskajā sektorā.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojektā noteikto uzdevumu izpildei nepieciešamos resursus Statistikas pārvalde nodrošina esošo amata vietu un finansējuma ietvaros, ņemot vērā cilvēkresursu ietaupījumus, ko sniedz procesu automatizācija un digitalizācija. Datu valsts inspekcijai nepieciešamā amata vieta datu apstrādes revīzijas veikšanai nodrošināma, pārdalot resursus no Statistiskās pārvaldes. Resursu pārdale un optimizācija kā risinājums saskaņota ar Statistikas pārvaldi un Ekonomikas ministriju.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas tiesību sistēmai un Latvijas Republikas Satversmei.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu

Konsultācijas notikušas ar Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju, Ekonomikas ministriju, Labklājības ministriju, Statistikas pārvaldi, Datu valsts inspekciju, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru, Valsts ieņēmumu dienestu, Uzņēmumu reģistru, Valsts zemes dienestu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde

Jaunu valsts pārvaldes iestāžu izveidošana nav paredzēta. Likuma izpildi atbilstoši savai kompetencei nodrošinās jau pastāvošās institūcijas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs